

Warszawa, dnia 9 maja 2022 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące tajemnicy zawodowej aplikanta radcowskiego tj. dopuszczalności zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy aplikanta radcowskiego w sytuacji gdy w postępowaniu cywilnym dowód z jego zeznań jako świadka byłby kluczowy ewentualnie w razie uzyskania zgody Klienta na ujawnienie informacji objętych tajemnicą zawodową.

1. Przedmiot sprawy

W dniu 1 kwietnia 2022r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została prośba radcy prawnego, będącego pracodawcą aplikanta radcowskiego oraz świadczącego pomoc prawną klientowi, o interpretację Komisji w sprawie dotyczącej zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej aplikanta radcowskiego, poprzez udzielenie odpowiedzi na następujące zagadnienia:

- czy w sytuacji, gdy w postępowaniu cywilnym dowód z zeznań świadka będącego aplikantem radcowskim byłby kluczowy dla rozstrzygnięcia danej sprawy i zadośćuczynienia tym samym obowiązkowi należytej ochrony interesów klienta wnioskodawcy, a żaden inny środek dowodowy nie byłby w stanie wykazać faktu, na który wyżej wymieniony dowód ma zostać dopuszczony i przeprowadzony, przy czym o faktach objętych zeznaniami aplikant radcowski dowiedział się w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz klienta wnioskodawcy, dopuszczalne jest zwolnienie aplikanta radcowskiego z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej?

- ewentualnie w przypadku udzielenia odpowiedzi negatywnej na powyższe pytanie, czy udzielenie przez klienta wnioskodawcy wyraźnej zgody na ujawnienie przez aplikanta radcowskiego informacji objętych tajemnicą zawodową, o jakich dowiedział się w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz tegoż klienta wnioskodawcy, wpływa na zmianę oceny zagadnienia opisanego w pytaniu pierwszym?

Z informacji przekazanych przez radcę prawnego kierującego zapytanie wynika, że w sprawie objętej świadczeniem pomocy prawnej na rzecz klienta, aplikant radcowski był pełnomocnikiem klienta na zgromadzeniu wspólników, w trakcie którego klient będący wspólnikiem oraz pełniący funkcję prezesa zarządu został odwołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Ważność tej uchwały jest kwestionowana przez klienta w postępowaniu o stwierdzenie nieważności, ewentualnie uchylenie uchwały (art. 251 § 1, art. 249 § 1 k.s.h.). Fakty na których oparto twierdzenie na temat nieważności uchwały oparte są na zarzutach formalnych a to braku tajności głosowania poprzez użycie w tym głosowaniu kart do głosowania, które identyfikowały w sposób nie budzący wątpliwości wspólników poprzez ujawnienie liczby przysługujących im udziałów w spółce.

Wnioskodawca wskazał, że fakt niezapewnienia tajności głosowania może być udowodniony tylko poprzez dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania aplikanta radcowskiego, którego zeznania ograniczałyby się jedynie do przedstawienia faktów odnoszących się do rzeczywistego przebiegu zgromadzenia. Poinformował również, że klient (wspólnik spółki i odwołany prezes zarządu) pozostaje w długoletnim sporze z drugim wspólnikiem. W ocenie wnioskodawcy przesłuchanie drugiego wspólnika w charakterze świadka skutkuje istnieniem wysokiego prawdopodobieństwa, że zeznania będą sprzeczne z rzeczywistym przebiegiem zdarzeń. Klient wnioskodawcy wyraża zgodę na zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy przez aplikanta radcowskiego na czas jego przesłuchania w charakterze świadka w zakresie faktów mających podlegać wykazaniu jego zeznaniami.

2. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska Komisji w sprawie oparto się na następujących przepisach prawa i materiałach:

1. ustawie z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020r. poz. 75 z późn. zm. zwanej „ustawą” lub „u.r.p.”) - art. 2, art. 3 ust. 3 - 5 w zw. art. 33⁵ u.r.p., z art. 64,;
2. Kodeksie Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, zwanego „Kodeksem Etyki” lub „KERP” - art. 1, art. 9, art. 15 ust. 1 i ust. 2, art. 16, art. 20 KERP;
3. ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155 z późn. zm. zwana dalej „k.p.c.”) - art. 261 § 2 k.p.c.,
4. stanowiskach Komisji z dnia 22 marca 2021r., 10 maja 2019r., 29 czerwca 2018r., 20 lutego 2017r. opublikowanych w Zbiorze Stanowisk Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu 2021 dostępnym na stronie internetowej Krajowej Izby Radców Prawnych, <https://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/zbior-stanowisk-komisji-etyki-i-wykonywania-zawodu-2020/>
5. Ustawie o radcach prawnych. Komentarzu pod red. T. Schefflera, wyd. 2, Warszawa 2022, Legalis.
6. Powołano również przepisy Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 Nr 61, poz. 284) oraz materiały: Ochrona prawa do rzetelnego procesu w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, D. Vitkauskas, G. Dikov, Podręczniki praw człowieka Rady Europy, Rada Europy, Strasburg, 2012, <https://rm.coe.int/16806f1615>, dostęp dnia 25.04.2022r.; oraz Wytyczne w zakresie stosowania artykułu 6, Prawo do rzetelnego procesu sądowego (aspekty cywilny); Rada Europy / Europejski Trybunał Praw Człowieka, 2013, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_pol.pdf, dostęp 25.04.2022r.).

Komisja nie ocenia stanu faktycznego w sprawie ani strategii procesowej wnioskodawcy. Stanowisko Komisji uwzględnia przedstawione przez wnioskodawcę stanowisko odnoszące się do kwestii stanowiących tło dla rozważań związanych z tajemnicą zawodową w zakresie niezbędnym dla przedstawienia poniższej interpretacji.

3. Analiza zagadnienia.

3.1. Komisja zwraca uwagę, że od wyrażenia stanowisk Komisji z dnia 22 marca 2021r., 10 maja 2019r., 29 czerwca 2018r., 20 lutego 2017r. stan prawny dotyczący tajemnicy zawodowej nie uległ zmianie. Podsumowania i wnioski końcowe ww. opinii pozostają aktualne w zakresie w jakim mają charakter uniwersalny. Mając to na względzie, celem uniknięcia zbędnych powtórzeń Komisja wskazuje jedynie na poniższe najistotniejsze elementy stanu prawnego wynikającego z przepisów ustawy o radcach prawnych oraz postanowień KERP, które powinny zostać uwzględnione przez wnioskodawcę.

3.2. Zawód radcy prawnego jest zawodem zaufania publicznego wykonywanym w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony (art. 17 ust. 1 Konstytucji RP). Cechą konstytutywną zawodu zaufania publicznego jest dostęp do osobistych i prywatnych spraw osób, przy wykonywaniu zawodowych czynności, niezbędny dla możliwości efektywnego wykonywania zawodu. Z tym wiąże się tajemnica zawodowa i obowiązek jej zachowania.

3.3. Obowiązek zachowania w tajemnicy zawodowej radcy prawnego jest obowiązkiem ustawowym, nieograniczonym w czasie. Radca prawny nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę. Wyjątki od obowiązku określone są w szczególności¹ przepisami art. 3 ust. 6 u.r.p.

3.4. Poprzez odesłanie zawarte w przepisie art. 33 ust. 5 u.r.p. obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej oraz zakaz zwolnienia, o jakich mowa w przepisach art. 3 ust. 3-5 u.r.p. odnoszą się również do aplikantów radcowskich. Przepis odsyłający wskazuje na

¹ Wśród innych wskazać należy przepisy dotyczące wizytacji, czy likwidacji szkód z OC radcy prawnego, które uznawane są za wyjątki pomimo ich niewymienienia w art. 3 ust. 6 u.r.p.

„odpowiednie zastosowanie przepisów, do których następuje odwołanie. Odpowiednie stosowanie przepisu może polegać na jego zastosowaniu wprost albo z pewnymi modyfikacjami, usprawiedliwionymi odmiennością stanu podciąganego pod dyspozycję stosowanego przepisu bądź na niedopuszczeniu jego stosowania do rozpatrywanego stanu w ogóle. Niedopuszczalność stosowania, może wynikać albo bezpośrednio z treści wchodzących w grę regulacji prawnych albo z tego, że zastosowania danej normy nie dałoby się pogodzić ze specyfiką i odmiennością rozpoznawanego stanu (por. np. uchwała siedmiu sędziów SN z 30.01.2001 r., I KZP 50/00, OSNKW 2001/3–4, poz. 16 oraz uchwała SN z 6.12.2000 r. III CZP 41/00, OSNCP 2001/4). W orzecznictwie wyrażono także pogląd, że wprowadzie przy ustalaniu sposobu dostosowania normy stosowanej odpowiednio, niezbędne staje się wykorzystanie zasad wykładni systemowej i funkcjonalnej, to stosowanie tej normy w zakresie odniesienia, chociaż „odpowiednie”, powinno nastąpić w sposób najbardziej zbliżony do tego, w jakim norma ta funkcjonuje w zakresie podstawowym; por. uchwała siedmiu sędziów SN z 30.01.2001 r., sygn. akt I KZP 50/00, OSNKW 2001/3–4, poz. 16.). Dla zachowania *ratio legis* przepisów art. 3. ust. 3-5 u.r.p. oraz pozycji prawnej aplikanta radcowskiego ich zastosowanie do aplikanta radcowskiego powinno nastąpić wprost.

3.5. Zgodnie z przepisem art. 1 KERP, jego postanowienia stosuje się odpowiednio do aplikantów radcowskich. Wysokie standardy wymagane od radców prawnych ale i aplikantów - adeptów aspirujących do uzyskania prawa wykonywania tego zawodu w przyszłości, podlegają reżimowi odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zarówno radcowie prawni jak i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych (art. 64 ust. 1 u.r.p.). Kwestia obowiązku przestrzegania postanowień KERP przez aplikantów i podlegania przez aplikantów wysokim standardom etycznym jest elementem koniecznego związku aplikanta z samorządem.

3.6. Nakaz zachowania tajemnicy zawodowej jest fundamentalnym obowiązkiem radcy prawnego, bez niego nie można mówić o wykonywaniu zawodu zaufania publicznego - albowiem nie można zbudować zaufania pomiędzy radcą prawnym a klientem. Klient musi mieć pewność, że informacje przekazane radcy prawnemu są objęte tajemnicą zawodową. Rolą radcy prawnego jest zachowanie tej tajemnicy. Samorząd zawodowy zobligowany jest przeciwdziałać próbom jej naruszenia zarówno w przypadku zmian prawa, jak również

działań organów władzy publicznej (tak L. Korczak [w:] Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, red. T. Scheffler, wyd. 2, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 3 teza 7).

3.7. Nie ulega wątpliwości, iż w świetle treści przepisów art. 3 ust. 3-5 w zw. z art. 33 ust. 5 u.r.p. aplikant radcowski jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej, przy czym obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie zaś aplikant radcowski nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę. Koresponduje z tym ograniczenie wynikające z postanowienia art. 20 KERP stanowiącego, że radca prawny powinien podejmować wszelkie przewidziane prawem środki dla uniknięcia lub ograniczenia określonego w przepisach prawa zwolnienia go z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej.

3.8. W podobnym i jednoznacznym tonie zasady związane z powinnością zachowania przez radcę prawnego/aplikanta radcowskiego tajemnicy zawodowej artykułują uregulowania Kodeksu Etyki Radcy Prawnego zawarte w Rozdziale 2. Zgodnie z postanowieniem art. 15 w zw. z art. 1 KERP radca prawny/aplikant radcowski jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie informacje dotyczące klienta i jego spraw, ujawnione przez klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia (tajemnica zawodowa).

3.9. Przedstawione Komisji zagadnienie dotyczące prawnej dopuszczalności powołania i przeprowadzenia w postępowaniu cywilnym dowodu z zeznań aplikanta radcowskiego ze wskazaniem, że dowód ów byłby w ocenie wnioskodawcy „kluczowy dla rozstrzygnięcia danej sprawy i zadośćuczynienia tym samym obowiązkowi należytej ochrony interesów Klienta”, zdaje się zmierzać do wartościowania oraz opierać na ocenie ważności informacji stanowiących tajemnicę zawodową, które posiadał aplikant radcowski w trakcie świadczenia pomocy prawnej. Komisja wskazuje, że jakakolwiek gradacja informacji objętych tajemnicą zawodową pozbawiona jest podstaw prawnych i jako taka niedopuszczalna. Wartościowanie informacji objętych tajemnicą zawodową jest sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym, wynikającym z przepisów materialnoprawnych, wymogiem zachowania w tajemnicy

„wszystkiego”, o czym dowiedział się aplikant radcowski w związku z udzielaniem pomocy prawnej (art. 3 ust. 3 w zw. z art. 33 ust. 5 u.r.p.).

3.10. Wnioskodawca przedstawiając stan faktyczny, który legł u podstaw powziętych wątpliwości wskazał, iż aplikant radcowski reprezentował klienta na zgromadzeniu wspólników, uczestnicząc w zgromadzeniu oraz wykonując prawa głosu z udziałów, będąc jednym z dwóch osób obecnych na zgromadzeniu. Drugą osobą był drugi wspólnik, będący wspólnikiem większościowym, w przeciwieństwie do klienta wnioskodawcy pozostającego wspólnikiem mniejszościowym. Rozważyć należy jeszcze, czy czynności aplikanta radcowskiego mieszczą się w zakresie udzielania pomocy prawnej, z którą przepisy ustawy o radcach prawnych wiążą obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej. W tym celu przywołać należy przepis art. 6 ust. 1 u.r.p., który stanowi, że świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego polega w szczególności na udzielaniu porad i konsultacji prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy. Ustawowe wyliczenie ma charakter przykładowy, poprzez użycie terminu „w szczególności”. W doktrynie wskazano, że określenie pomocy prawnej za pomocą definicji przewidzianej w art. 6 ust. 1 u.r.p. ma charakter podmiotowo-przedmiotowy. Ustawowa definicja świadczenia pomocy prawnej nie tylko zawiera bowiem przykładowe wyliczenie różnych czynności usługowych, ale również stanowi, że są one czynnościami radcy prawnego. Okoliczność ta niesie za sobą istotne konsekwencje normatywne (tak B. Sołtys [w:] Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, red. T. Scheffler, wyd. 2, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 6 teza 3). Ustawowa definicja świadczenia pomocy prawnej oparta jest na otwartym katalogu różnego rodzaju czynności związanych ze stosowaniem prawa w interesie beneficjentów pomocy (tak B. Sołtys [w:] Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, red. T. Scheffler, wyd. 2, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 6 teza 5). W przedstawionej sprawie zdaje się jednak nie budzić wątpliwości, że czynności aplikanta jako pełnomocnika klienta wnioskodawcy mieszczą się w zakresie przedmiotowo-podmiotowym udzielania pomocy prawnej, z racji świadczenia tej pomocy przez aplikanta zobowiązanego do zachowania tajemnicy zawodowej. Należy też dodać, że istotą pełnomocnictwa jest udzielone przez mocodawcę upoważnienie do dokonywania czynności prawnej, w tej sprawie jak należy wnioskować z przedstawionych elementów stanu faktycznego, uczestniczenia w

zgromadzeniu wspólników oraz wykonywania prawa głosu z udziałów. Poprzez fakt, iż czynności tych dokonywał pełnomocnik będący aplikantem radcowskim, spełnione jest też kryterium podmiotowe. Korzystanie z pomocy prawnej aplikanta radcowskiego w zakresie obejmującym udzielanie pomocy prawnej łączy się więc z ustanowioną na rzecz klientów, tajemnicą zawodową.

3.11. Tajemnica zawodowa stanowi dobro samo w sobie, jako element prawidłowego i etycznego wykonywania tej profesji, odwołując się w tym zakresie do wymogów wynikających z Kodeksu Etyki Radcy prawnego (zawartych obecnie w art. 7 ust. 2 i ust. 3), tj. do niezależności radcy prawnego, w tym zwłaszcza do wymogu nienaruszania przez radcę prawnego zasad etyki pod wpływem nacisków zewnętrznych, a w szczególności dla spełnienia oczekiwań klienta (zob. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 listopada 2012 r., sygn. akt: SDI 32/12, przywołane w Stanowisku Komisji z dnia 29.06.2018r.).

3.12. Radca prawny/aplikant radcowski nie może zatem legalnie zwolnić się z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej z uwagi na towarzyszące mu przeświadczenie co do „kluczowości” posiadanych informacji dla sprawy. Kryterium takie pozbawione jest doniosłości prawnej i w ocenie Komisji uczyni zachowanie uchybiające wymogowi zachowania tajemnicy zawodowej, bezprawnym. Tajemnicą objęte jest wszystko o czym dowiedział się aplikant w związku z udzielaniem pomocy prawnej, w tym także przebiegu zgromadzenia.

3.13. Z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej wynikającym z przepisu art. 3 ust. 3-5 w zw. z art. 33 ust. 5 u.r.p. koresponduje przepis art. 261 § 2 k.p.c., który zezwala na odmowę udzielenia przez radców prawnych/ aplikantów radcowskich odpowiedzi na pytanie jeżeli zeznanie miałyby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej i nie przewiduje procedury zwalniania z tego obowiązku. Ocena istotności pogwałcenia tajemnicy zawodowej została pozostawiona osobie związanej tajemnicą zawodową. Sąd nie ma prawa ani do kontroli tej oceny, ani tym bardziej kompetencji do ostatecznego rozstrzygnięcia w tym zakresie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 października 2010 r. sygn. akt: SK 12/08). Radca prawny/aplikant może być świadkiem w postępowaniu cywilnym, ale występując w takim charakterze musi pamiętać o ciążyącym na nim obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej oraz o sankcjach związanych z naruszeniem tego obowiązku. Przepis art. 3 ust. 5 u.r.p. stanowiący materialno-prawne źródło obowiązku stanowi o zakazie

zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej bez ograniczenia tego wymogu wyłącznie do tajemnicy istotnej.

3.14. Z tych powodów radca prawny/ aplikant radcowski będący świadkiem w postępowaniu cywilnym nie może ani sam zwolnić się z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej ani też zostać zwolniony z tego ustawowego obowiązku przez inny podmiot, w tym przez klienta. Oświadczenia klienta w tym zakresie mające na celu „zniesienie” tajemnicy zawodowej, nie wyłącza bezprawności czynności radcy prawnego/aplikanta ujawniających tajemnicę zawodową.

3.15. We wskazywanych przez wnioskodawcę okolicznościach sprawy wnioskodawca podkreśla, że między klientem oraz współnikiem większościowym trwa konflikt oraz, że współnik większościowy ma złożyć zeznania w charakterze świadka również na okoliczność przebiegu zgromadzenia wspólników, w tym przebiegu głosowania, podczas gdy właśnie fakty dotyczące zachowania lub niezachowania tajności są w ocenie wnioskodawcy kluczowe dla żądania pozwu o stwierdzenie nieważności uchwały. Wnioskodawca wskazuje, iż istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż zeznania świadka – współnika większościowego będą sprzeczne z rzeczywistym przebiegiem wydarzeń na zgromadzeniu wspólników oraz, że fakty związane ze stawianymi przez wnioskodawcę tezami mogą być wykazane tylko poprzez przesłuchanie aplikanta radcowskiego, którego zeznania miałyby być ograniczone co do faktów odnoszących się do rzeczywistego przebiegu zgromadzenia wspólników. Zapytanie wnioskodawcy dotyczy strategii procesowej oraz obaw o prawdomówność świadka. Ocena powyższego nie należy do zadań Komisji. Z informacji podanych przez wnioskodawcę wynika, mimo związanych z tym obaw, iż istnieje inny świadek na fakty wymagające wykazania. Z formalnego punktu widzenia, bazowanie na założeniu, że interes klienta zostanie naruszony, gdyż świadek będzie zeznawał niezgodnie z prawdą („fałszywie”) na wskazane okoliczności może wydawać się przedwczesne.

3.16. Wnioskodawca wskazuje, że ma pełne rozeznanie co do obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej oraz regulacji prawnych wynikających z przepisu ustawy o radcach prawnych oraz postanowień KERP a powstała wątpliwość wynika z zobowiązania radcy prawnego aby postępował lojalnie i kierował się dobrem klienta w celu ochrony jego praw (art. 8 KERP). Nadto klient wyraża zgodę na zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy w zakresie faktów mających podlegać wykazaniu zeznaniami aplikanta. Należy podkreślić, że

zgoda klienta nie znosi bezprawności w przypadku ujawnienia tajemnicy zawodowej, czyli nie chroni radcy prawnego ani aplikanta radcowskiego od odpowiedzialności dyscyplinarnej. Warto też zwrócić uwagę na to, że istotą czynności zawodowych radcy prawnego jest świadczenie pomocy prawnej, w sposób mający na celu ochronę interesów klienta, na rzecz którego jest wykonywana (art. 2 u.r.p.), z który koresponduje przywołany już art. 8 KERP odnosząc się do lojalności i kierowania się dobrem klienta i ochroną jego praw przy świadczeniu pomocy prawnej, podczas gdy przedmiotem dowodu w toku postępowania cywilnego pozostają fakty, które mają być stwierdzone zeznaniami świadków. O ile obowiązkiem radcy prawnego/ aplikanta radcowskiego jest świadczenie pomocy prawnej, lojalnie i dla dobra klienta, o tyle w zakresie „działalności” dla dobra klienta nie mieści się pomoc objęta przedmiotem zeznań świadków w postępowaniu cywilnym, czyli zeznawanie co do faktów. Z kolei informacje dotyczące sprawy klienta pozyskane w związku z wykonywaniem jakichkolwiek czynności zawodowych przez radcę prawnego/ aplikanta radcowskiego objęte są tajemnicą zawodową.

3.17. Wnioskodawca rozważa podjęcie działań sprzecznych z przepisami ustawy o radcach prawnych oraz KERP tj. doprowadzenie do złożenia zeznań w charakterze świadka przez aplikanta radcowskiego, po uprzednim złożeniu oświadczenia przez jego klienta w przedmiocie zwolnienia aplikanta z obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej. Ocena takiego postępowania radcy prawnego, na tle przepisów zarówno ustawowych jak i samorządowych jest w ocenie Komisji ugruntowana i łatwo pozwala stwierdzić zakres wywołanych tą decyzją naruszeń.

3.18. Komisja nie jest władna do oceny strategii procesowej wnioskodawcy ani formułowania wypowiedzi na temat oceny zdarzeń, które mogą nastąpić w przyszłości a ich przebieg nie jest znany. Z tej też przyczyny wyłącznie do samorządowych organów orzekających należałoby ocena zdarzeń, które będą miały miejsce na skutek realizacji rozważanej przez radcę prawnego, strategii procesowej. Również, o ile miałyby dojść do konfliktu pomiędzy obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej a ochroną interesów klienta, jeśli faktycznie można byłoby stwierdzić wystąpienie takiego konfliktu, pomiędzy tajemnicą zawodową a obowiązkiem ochrony interesów klienta, to ujawnienie okoliczności objętych tajemnicą zawodową w trakcie składania zeznań za zgodą klienta i w jego interesie należałoby oceniać z uwzględnieniem przepisu art. 26 § 1 k.k. w zw. z art. 74¹ u.r.p.

stosowanym odpowiednio do spraw dyscyplinarnych. "Nie popełnia przewinienia dyscyplinarnego, kto działa w celu ochrony dobra chronionego prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego". W doktrynie wskazuje się, iż rzadkie będą sytuacje, w których korzyść klienta będzie wyższą wartością niż ochrona tajemnicy zawodowej. Z całą pewnością zgoda klienta nie załatwia automatycznie sprawy, nie zwalnia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej (tak L. Korczak [w:] Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, red. T. Scheffler, wyd. 2, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 3 teza 27).

3.19. Wnioskodawca zakłada, iż bez przedstawienia okoliczności dotyczących przebiegu głosowania – objętych tajemnicą zawodową - nie będzie w stanie, z powodu braku innych środków dowodowych, przedstawić okoliczności według ich faktycznego przebiegu, w reakcji na spodziewane przez wnioskodawcę, sprzeczne z rzeczywistym przebiegiem, zeznania innego, a w razie braku zeznań aplikanta radcowskiego, jedyne świadka tych zdarzeń. W aspekcie powoływanego przez wnioskodawcę przepisu art. 26 k.k., przeanalizować należałoby w ocenie Komisji, regulacje prawne objęte przepisem art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 Nr 61, poz. 284). Rozważyć należałoby, czy dobrem chronionym, na rzecz którego miałyby zostać poświęcone inne dobro (obowiązek tajemnicy zawodowej) byłoby tu prawo do rzetelnego procesu, rozpatrywane też w szerszym kontekście zasady efektywnej ochrony sądowej. Zgodnie z wykładnią celowościową przepisu art. 6 Konwencji, na pojęcie „rzetelności” składa się m.in. zasada „równości broni” (zob. Komentarz do ustawy, Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4.11.1950 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284) Opracowanie redakcyjne na podstawie: Zasady i prawa podstawowe, wyd. 1, Rok 2022, Legalis). „Równość broni” wymaga, aby każda ze stron miała racjonalne możliwości przedstawienia sprawy w warunkach, które nie plasują jej na znacząco gorszej pozycji w porównaniu ze stroną przeciwną. Jako że „równość broni” w istocie oznacza jednakowe możliwości proceduralne przedstawienia sprawy, zbiega się ona zwykle z wymogiem kontrydiktoryjności, w jego raczej wąskim rozumieniu dotyczącym dostępu i znajomości dowodów (zob. Ochrona prawa do rzetelnego procesu w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, D. Vitkauskas, G. Dikov, Podręczniki praw

człowieka Rady Europy, Rada Europy, Strasburg, 2012, <https://rm.coe.int/16806f1615>, dostęp dnia 25.04.2022r.). Zasada „równości broni” składa się na wymóg zachowania „sprawiedliwej równowagi” pomiędzy stronami, która implikuje wymóg zapewnienia każdej ze stron rozsądnej możliwości przedstawienia swojej sprawy – w tym posiadanych przez nią dowodów w warunkach, nie stawiających jej w zasadniczo gorszej sytuacji w stosunku do drugiej strony. W tym kontekście („równości broni”) wskazano, że niedopuszczalne jest przedstawienie swojego stanowiska przed sądem przez jedną stronę bez wiedzy o tym strony przeciwnej i braku możliwości odniesienia się przez nią do tego stanowiska. Kwestią do oceny stron pozostaje natomiast, czy przedstawione stanowisko zasługuje na reakcję (zob. Wytyczne w zakresie stosowania artykułu 6, Prawo do rzetelnego procesu sądowego (aspekty cywilny); Rada Europy / Europejski Trybunał Praw Człowieka, 2013, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_pol.pdf, dostęp 25.04.2022r.).

Analiza i ocena istnienia, oraz w szczególności ewentualnej chwili powstania takiego stanu wyższej konieczności, z uwagi na ryzyko stwierdzenia przez uprawnione organy dyscyplinarne, że stan taki nie występuje obciąża w całości podmiot naruszający tajemnicę zawodową, co w tym przypadku dotyczyć będzie aplikanta radcowskiego, oraz radcę prawnego – w zakresie związanym z naruszeniem postanowienia art. 20 KERP.

4. Podsumowanie

W odpowiedzi na przedstawione pytania Komisja stwierdza, że:

4.1 W sytuacji, gdy w postępowaniu cywilnym dowód z zeznań świadka będącego aplikantem radcowskim byłby kluczowy dla rozstrzygnięcia danej sprawy i zadośćuczynienia tym samym obowiązkowi należytej ochrony interesów klienta wnioskodawcy, a żaden inny środek dowodowy nie byłby w stanie wykazać faktu na który wyżej wymieniony dowód ma zostać dopuszczony i przeprowadzony, przy czym o faktach objętych zeznaniami aplikant radcowski dowiedział się w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz klienta wnioskodawcy, nie jest dopuszczalne zwolnienie aplikanta radcowskiego z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Przepis art. 3 ust. 5 w zw. z art. 33 ust. 5 u.r.p. zakazuje zwolnienia z tajemnicy zawodowej.

4.2. Udzielenie przez klienta wnioskodawcy wyraźnej zgody na ujawnienie przez aplikanta radcowskiego informacji objętych tajemnicą zawodową, o jakich dowiedział się w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz tegoż klienta wnioskodawcy, nie wpływa na ocenę braku podstaw do zwolnienia z zachowania tajemnicy zawodowej, o czym mowa w pkt 4.1 powyżej.

Opracowała:

Członek Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

r.pr. dr Katarzyna Palka-Bartoszek

Przewodniczący

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

r.pr. Ryszard Wilmanowicz